

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

Ի ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ ԵՒ Ի Ս. ԵՒ Ի ԼՈՒՍԱԽՈՐ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵ(*)

Իսկ այն որ ասէ, եթէ ապա քաղցեալ, գայա ցուցանէ՝ և յորժամ կամեցաւ, Զի թէ որպէս դամենայն մարմին համարիս զնա, յառաջնում աւուրն, կամ յերկրորդում քաղցնոյր, որպէս Մովսէս, և Եղիա, բայց թէ կամ լիեալ էր նմա, և ոչ յայնմ էր քաղցեալ:

Եւ զիա՞րդ իմացաւ սատանայ զի քաղցեալ: Ամենայն մարմին յորժամ քաղցնու, կերպարան մարդոյն ազեղ ցուցանի յայն մարդկան, այնպէս և նա տրարեալ կամաւ, որով եցոյց սատանայի եթէ քաղցեալ է, այնու իմացաւ ըզքաղցն, որոց ճանաչելով ի կերպարանն, յառաջ մատուցեալ, ասէ. Եթէ որդի ես Աստուծոյ, ասա՝ զի քարինքս այսոքիկ Հաց լինիցին: Ոչ ասաց՝ եթէ որդի ես մարդոյ, վասնզի այն խորհէր իմանալ որ խ(ո)ռովեցուցանէր զնա, եթէ որդի ես Աստուծոյ՝ ասա և եթէ, Հրամայեա միայն, և զհետ գայցէ զործն Հրամանաց քոց: Եթէ որդի ես Աստուծոյ, ասա, Հրամայեա և եթէ, Տէր ես, Հրաջ զործող ես բնութեանց, իշխանութիւն ունիս, ասա՝ և Հնուզանդեացին քեզ տարերբը: ոչ գոյր էութիւն, և արարեր, ո՞րչափ ես առաւել զիդեալքս փոփոխեւ կարասցես:

Եթէ որդի ես Աստուծոյ ասա քարանցղ, և Հաց լիցին: Խնդրէ իմանալ և տեսանել թէ որդի է Աստուծոյ, և այնու ջանայր ստուգել եթէ կարող է ըզքարինսն Հաց առնել, զի Հնար զնելով խափան լիցի մահուն և արդել, որով բնդ Հօր և բնդ մարդկան զՀաշտութիւնն էր Հանդերձեալ առնել: Զի՞նչ ապա Քրիստոս, վասն զի զԱստուածութիւնն նորա կամեցաւ իմանալ սատանայ, խոնարհութեամբ ի մարդկարարն զիջանէ բան: Եւ քանզի նա գառաջին մարդն Աստուած լինելովն խաբեաց, մարդ եմ ասէ, և ոչ փափաքիմ ամբառնալ ի վեր քան ըզսահման մարդոյ և Աստուած լինել, քաղցեալ ստոյգ, այլ ոչ այնպէս զի քարինս Հաց առնելով յազեցայց:

Ո՞վ խորհրդոց խորին տնօրենութեան նորա, նա խորհեցաւ իմանալ թէ Աստուած իցէ, իսկ ինքն հաւան առնէր բանիւ, թէ [ոչ Հացիւ միայն ապրի] մարդ, այլ ամենայն բանիւ որ ելանէ ի բերանոյ Աստուծոյ: Եթէ որդի ես Աստուծոյ, ասա քարանցղ զի Հաց լինիցին: Այժմ գայդ ոչ զործեցից, այլ յորժամ կատարեալ ի գլուխ Հանից զտնօրէնութիւնն, և խաչես զնա, յայնժամ ի խորս անդնդոց առ քեզ դամ, ի տանն քում, զոր կամեցար շինել մահուամբ իմով, և անդ ցուցից քեզ զարդարութիւն իմ. ոչ ցուցանեմ այժմ, այլ ի խաչն և ի բռեւսքն, զի յորժամ կարծես թէ յաղթեցի՝ յաղթիս. այժմ իբր զամենայն մարդ խօսիմ բնդ քեզ, զի կարծեսցես եթէ պէտք ունիմ լսել բանիցն Աստուծոյ:

Եւ բնդէ՞ր աս(ա)ց ցնա՝ եթէ ոչ Հացիւ միայն ապրի մարդ, վասն զի Աղամ ի դրախտի անդ՝ ի ձեռն կնոջն եկեր ի պտղոյն և անկաւ ի փառացն, և նա յանապատի անդ գառաջին զենն ոչ գտանէր, և ոչ պտուղ ինչ, որպէս ի զը-

(*) Սկիզբի մասը տեսնել Սիոն, 1975, էջ 245-250:

բախտին, որով պատրէր, նա՛ և ոչ ծառինչ, բա[յ]ց միայն ի քարանց: Ասացից արդ եթէ գայտոսիկ գործեացէ, Աստուած է Հաւատարի:

Իսկ Յիսուս իբրեւ լուաւ զտապեալսն ասէ. Որ վասն որովայնամոլութեան մարդոյն առաջին արարիչս նորա մարդ եղէ: Եւ իստիւ նորա զիսորդ պատեցայ ի քնն: Իսկ ստանալ իբրեւ իմացեալ զի չկարաց այնու պատրել, քան զի մարդկաբար խօսէր, խորամանկեալ ասէ. Արդ եթէ մարդ է, և Աստուած ոչ իցէ, այսու փորձեցից զնա: Ամենայն բնութիւն մարդոյ աշխարհասէր է, և ցանկացօղ փառաց, և թէ մարդ է՝ զայս ստոյգ արասցէ:

Հանէ ապա զնա ի լեռոն մի բարձր, ցուցանելով զամենայն թաղաւորութիւնս աշխարհի և զփառս նոցա, ասէ. Այս ամենայն ինձ տուեալ է, և եթէ անկեալ երկիր պազանիցես ինձ, քեզ տաց զոսոս: Որով իմացեալ Քրիստոսի, զի անպիտութեամբ ո՛րպէս առ մարդ վարի առ նա, մարդկաբար արարեալ ըզպատասխանին, ամենայն մարդոյ՝ Աստուծո՛յ ասէ պարտ է երկիր պապանել, զի զրեալ է, Տեառն Աստուծոյ քու՛մ երկիր պազանիցես, և թաղաւորութեան մահրկան Աստուած միայն՝ ունի իշխանութիւն, և ոչ զու:

Այսմ ամենայնիւ իբրեւ ստուգեաց ստատնայ եթէ մարդ է Հուսարտի, և ոչ կարասցէ յաղթել ինձ, երթեալ զրզուցից զժողովուրդն Հրէից, և զիշխանս և զգահանախս նոցա, որք հանապազօր չարութեամբ վարելով առ նա, ծարուիք ինին անպարտ արեան նորա: Եւ այնպէս զկնի ամաց երկց պատրաստեալ կամարար կամաց իւրոց զՅուդա, և եմուտ ի նա, զի բարեգործն ինքեան մատնեացէ նոցա, և զինեաց զնա Հակասակ նմա, որոյ կատարելով զղրեալսն ամենայն, եյ ի խաչ: Յորում ուրախանալով ստանալ կտրծեաց թէ՛ յաղթեցի, ասէ. զօրացաւ սա նշանօք և արուեստիք, յինքն ձղել զժողովուրդս զայս, և տրդ յաղթելով սմա կապեցի, քեռեցի, չարչարեցի, խաչեցի, սպանի: Իբրեւ զայս ամենայն ի գլուխ հանեալ, կարծեաց եթէ յաղթեցի:

Մահուամբ նորա ինքն յաղթեցաւ զայ ի Յորդանան, և անդ իորտակեալ Բաթլիսա[ն]եցաւ զյուսի նորա, աւարացաւ, և որք որդիք էաք մեղաց, որդիք Աստուծոյ եղաք ի ձեռն աւագանին լուսոյ:

Յ Ո Ր Վ Ո Ր Ա Կ

Եւ արդ յորժամ որդիք եղաք մկրտութեամբն Քրիստոսի, և ծնունդք լուսոյ, պարտ է որդուցս Աստուծոյ, եղբարցս Քրիստոսի, րզկնի կամաց նորին Հետեի, և զգործս լուսոյ գործել, վասն զի նոյն Հոգի և խնամք Հայրուկանն ձայնի՝ և ի մերն խոնարհի մկրտութիւն, զի ոչ եթէ ըստ ընտրութեան տուեալ լինի շնորհս այս, կամ ըստ իմաստութեան և ազգի պատաւականութեան, կամ ծերոց միայն, և մանկանց ոչ, կամ տղայոց և եթ՝ և Հասարակաց ոչ, կամ արանց միայն, և կանանց ոչ, կամ քիշտանց առանձինն, և ռամկաց ոչ, կամ ապատաց յստուկ՝ և ծառայից ոչ, կամ գիտնականաց և եթ՝ և տրչիտաց ոչ: Այլ առ Հասարակ ամենեցուն է պարգևս: Սոյնպէս և պատուիրան գործելոյն զգործս արդարութեան. զի որպէս աւագանն առերբ՝ Հասարակաց պարգեւեցաւ որդիութեան, շնորհացն բաշխարան, սոյնպէս և գործք արդարութեան լուսոյ ըստ շնորհին պահանջի յամենայն մարդկան:

Աւագանն Հասարակաց՝ և գործք լուսոյն նոյնպէս Հասարակաց: Եւ ստմենայն այս յառաջինն յայտնեալ կերպացաւ, և ո՛րք արդեօք, ի ծովն կարմիր, զիսորդ, որպէս ասեմ, և Պօղոս ուսուցանելով գրէ. Ոչ կամիմ, եղբարք, եթէ տգէտք իցէք քորհրդոյս, զի Հաքքն մեր ամենեքին ընդ ամպովն էին, և ամենեքեան ընդ ծովն անցին, և ամենեքեան ի Մովսէս մկրտեցան յամպն և ի

ծոփը, և ամենեքին զնոյն Հոգեւոր կերակուրն կերար, և ամենեքին զնոյն Հոգեւոր ըմպելին արբին:

Ձայս ամենայն ոչ վայրապար տաացեալ Պօղոս, այլ կարի յոյժ պիտաւ նազոյն, որով կամեցաւ զեկուցանել մեզ խորհրդիւ՝ և թէ բազում ազգակցութիւն գոյ Հնոյն ընդ նորոյս, և զի այն օրինակ էր շնորհաց և ճշարտութեանր, այսու կամեցաւ ցուցանել, զի զոր օրինակ յեկեղեցի, ի ծնունդ աւագանին, ոչ խնդրեացին ի միմեանց՝ ազատ և ծառայ, ոչ օտար և քաղաքացի, ոչ արդար և մեղաւոր, ոչ խմաստուն և անխմատ, ոչ ծեր և երիտասարդ, ոչ իշխան և ոսմիկ, ոչ այր և կին, այլ ամ. Հասարակ, և ամ. անձն և բրնտթիւն, միասէս վայելիւցան: Եւ այսոսիկ առաւել մեզ քաջատուճութեան նշան. զի որպէս թագաւորն, որ ծիրանեօքն զարդարեալ է, և թագիւն պայծառացեալ, վայելէ ի շնորհս աւագանին, սոյնպէս և անարգն և աղքատ(այն), և ամենայն ոք ի փոքունց և ի վերջացելոց, զոյն օրինակաւ ցուցաւ, ի Հնուն. վասն զի ոչ կարէ ոք ասել՝ եթէ Մովսէս այլ ճանապարհաւ անդ ընդ ծոփը, և Հրէայքն՝ այլ, և ոչ մեծատունն այլ իմն ճանապարհաւ և աղքատն այլ, և ոչ եթէ կանաք է ծոփը մկրտէին, և արքն յամպն: Այլ ամենեքին Մովսէսիւ առաջնորդելով, յամպն մկրտէին և ի ծոփը, որոց անցանելն ընդ ծոփն՝ օրինակ էր մկրտութեանր: Եւ պարտ էր զի նախ օրինակն անդ զբրոջմիւր, և ապա զինի ճշարտութեանս երկուր, զի զամենայն շնորհ նորոյս և ճշարտութեանս՝ Հինն օրինակեաց:

Զիս՝ որ, օրպէս ասեմ, զոր օրինակ տեսանես ի պատկերադիրն, զի նշանադրեն նախ ի սիւնս և յորժուսն եկեղեցեաց դառաքեալսն, զմարդարէսն, զնահապետսն, և զու նկատելով ճանաչես դառաքեալն, կամ զմարդարէն. զի ընդ աղօտ կերպարանս իմն տեսանես, մինչ զայցէ ի վերայ երանդ դունցն, և պայծառացուցանէ զստուերադիրն, և ապա ձգելով ի վերայ օպիտակ իմն դեղով, ճանաչին անուանքն: Դոյն օրինակ և զմիութեամբ զուգութիւն Հնոյն ընդ նորոյս. ի Պօղոսէ իմացաք ստուգիւ. զի անցանել որդւոցն Խաբայէլի ընդ ծոփն օրինակ էր անցանելոյս մեր մկրտութեամբ աւագանին ընդ մեղացս ծով: Վասն զի ծոփը, յոր նորա, զաւագանին բերէր գտիպ, և ամպն որ ի վերայ՝ ԲզՀոգոյն Սրբոյ:

Մովսէս զիւր. ազատութիւնն՝ որ ի փարաւունէ, զազատութիւնս մեր ի սատանայէ, նոքա անդ ամենեքեան, և մեք աստ ամենեքեան, նոքա յեղիպտացւոց փրկեալ, և մեք ի դիւաց, նոքա ի բարբարոսացն, և մեք ի մեղացն: Ընդ փարաւուն և կառն իւր ի ջուրն ընկողմեալ, և աստ սատանայ և Հին մար. զըն յանցանաց, ի Յորդանան [ս]ուզեալ: Տեսի՞ք ազգակցութիւն Հնոյն ընդ նորոյս, այլ նորա քան զՀինն կարի վերադոյն, քանզի Հինն օրինակ էր ճշարտութեանս, և ոչ ճշարտութիւն: Չոր օրինակ, զի ոչ ասանց ստուերադիրն զեղազործ լինի, և դարձեալ նորոգելով պատկերին, ստուերադիրն ոչ երևի, նա և ոչ օտար ամենեկն օրինակն ի ճշարտութեանէ. զի թէ օտարանայ՝ ապա օրինակ ոչ է: Եւ դարձեալ ոչ Հաւատարի ճշարտութեանն, զի օրինակ է, և թէ Հաւատարի, ապա ճշարտութիւն է՝ և ոչ օրինակ:

Ամենքեան ասէ՝ ի Մովսէս մկրտեցան յամպն և ի ծոփը, և ամենեքեան զնոյն Հոգեւոր կերակուրն կերան: Ի ժամուն յայն՝ յորում բացաւ ճանապարհ ծոփուն առաջի նոցա, Հրամայէր Մովսէս անցանել ամենեցուն ընդ նոր և ընդ սրահելի ճանապարհն, զոր ոչ երբեք տեսեալ էր ուրուք, և ոչ ակրնջօր տեսեալ, և ոչ ոտիւք կոխեալ, և նոքա վեհեթէին, զժուռաբէին, զողային, յառափէին, զոր տեսեալ սրբոյն՝ նախ ինքն մտեալ առաջի, և ապա ասեալ նոցա Հաւարձակութիւն, մտին զկնի:

Եւ աստ Քրիստոս նախ ինքն բնկալեալ զմկրտութիւնն, երաց սոփաւ միւյ ճանապարհ յարքայութիւն. նոքա Մովսիսիւ յանապատն առաջնորդեալք, և մեք Քրիստոսիւ յարքայութիւն. անդ նոքա Մովսիսիւ համարձակեալք ճանապարհ արարին ընդ ծոփն, և աստ մեք Քրիստոսիւ համարձակեալ ճանապարհ տոնեմք ընդ երկինս: Անդ զկնի ընդ ծոփն անցանելոյ, նախ Մովսէս ել յանապատն, և նոցա զմանանայն իշուցեալ զհոգևոր կերակուրն: Եւ աստ զկնի մկրտութեանն, Քրիստոս ել յերկինս, և կերակուր մկրտելոցս յինքն՝ զմարմին իւր պարզեալ, որպէս զբաւական իմն առ ինքն և իյիք մերոց, և առհասարակայն նոցա՝ ելտնելով ի ջրոյն հոգևոր կերակրոյն պատրիստ սեղան, ուր ամենեքեան ընթանան, և մեք ելանելով յաւաղանէն, ի սրբութեանն յայն ընթանամք սեղան, ուր անսպառ և անծաւաղան կերակուր մարմինն է աստուածական: Նոքա բմպէին ի ըղիմանէ խոցուածոյ վիմին սպառաժ, և մեք ընպեմք ի վէժ սեղանոյն՝ զկենսական արեւն կողին անարատ:

Արդ որպէս նոքա ամենեքեան ընդ ծոփն անցին, զմի հոգևոր կերակուր կերան, և զմի հոգևոր ըմպելի արբին, նոյնպէս և այժմ ամենեքեան մեք մկրտեալքս յեկեղեցի աւաղանան, ի սուրբ և յանարատ մարմնոյ նորա վայելելոց եմք, ոչ մեծատուն առաւել և ոչ աղքատ նուազ: Նա և սուրբ և պատուական արինն նորա, միապէս եմք ճաշակելոց, որպէս անդ զմանանայն, և զվիմարուխ ջուրն առ հասարակ ամենեքեան վայելէին: Քանզի յարեան ոճանք ի մողոյրդենէ անտի, և ազահել խորհեցան յաստուածապարզ և մանանայն, և նոյն ժամայն ազահեալ յորդուան դարձաւ: Վասն զի հառարակաց է պարզելուն, և ոչ առանձինն, և թուով մարդկան: Եւ զի մի կարծեսցեն՝ թէ բնական սոյորոտութեամբ ըղիմէին ըմբանանայն օղջ անսպառին, ի չարաթուն աւուր խափանիւր յիջանելոյ: զի աւաժայ խափանելով պատիւ տացեն աւուրն: Դարձեալ և զամենայն տարերս ի սպասաւորութիւն ածէր նոցա, որպէս յետոյ առաքելոցն ցուցանելով նոքօք զամ. սքանչելիսս զօրութեան իւրոյ:

Զի ծոփն, որ նոցա ճանապարհ արարեալ անմիտ անցուցանէր, զկեղեցուացին ընկղմեալ սատակէր: Աւգն, որ ներհակ բարբարոսացն կտրկուտ արկանէր, նոցա յանապատին, զմանանայն ցօղէր: Երկիրն նշաւտացեաց նոցա մուն հոացուցանէր, և հոգմ հարաւոյ սոցա յորամարդ ընծայէր: Հաւառակորդացն ազգի, տին ի գիշեր փոխարկելու, և նոցա զամ. գիշերս սին լուսոյ ջահաւորէր: Որք ունէին յարբուլն շառաթուղին Նիդոս, ծարաւով պապակէին, և նոքա յանապատն անջրդի, վիմարուղիս ջուրք վայելէին: Զբարբարոցն զորոքն վանէին, և նոցա սկայիցն ազգք դիմահար լինել ոչ կարէին: Զայժմ ամենայնէ յուշ առնէր նոցա Պօղոս զի յամենայն վայելեսցեն, և չեղեն ընդունելիք:

Յ Ո Ր Դ Ո Ր Ա Կ

Արդ և մեք, որ քան զնոսա ի պարզ և շնորհաց և ճշմարտութեանս առաւել վայելեցաք, զնոյն իրաւունս և զդատաստան և առ մեզ տեսցուք արկեալ ի կիր, զի ոչ մկրտութիւնն, և ոչ հաղորդութիւնն տէրունոյն մարմնոյն, և ոչ ճաշակուլն պատուական արեանն, և ոչ սեղանն սուրբ, և ոչ հաւատ Երբորդութեանն, և ոչ այլ ինչ յայսպիսեացս, չկարեն փրկել զմեզ յաւուրն ընտրութեան, եթէ ոչ կենցաղս մաքուրս և առաքինի վարս ձգեցուք ի մեզ: Քանզի Քրիստոս վասն մեղաւորաց մարմնացաւ, և մկրտեցաւ, և ոչ վասն արդարոց, և հաստատելով ինքեամբ զնոր հաւատս, եղ ի վերայ օրինացն ճշնոյ, նոր օրէնս, և ի վերայ պատուիրանացն առաջին, նոր պատուիրանս:

Եւ տես, օրէնքն առէր. մի շնաբ, և Քս. թէ՛ մի՛ ցանկար ամենեկին.

անդ առէ, մի ապանաներ, և աստ եղբորն մի ասացանք մօրոն, անդ առէ, աստ մի Բրդնուցոյ, և աստ ամենին ոչ Հրամայէ երդնուիլ, այլ ասել դայոն, այո, և դռնէ՝ Եւ ինչ ակն ընդ՝ ակն, և աստն ընդ աստման ասացանք, և աստ՝ որ ասէ ապտակ թըյոյ, մատո նմա և դմիսն ինչ՝ սիրել ասէ գրկերն, և յոթն թնամիսն՝ առել, և աստ՝ եթէ սիրեցէք զթնամիս ձեր, բարի արարէք տանկեաց ձերոց, և թէ օրհնեցէք զանիծիչս ձեր։ Զայս ամենայն ի քրիստոնէից կարգոյ պահանջեալս, և աստ գաւարտն ամենայնի, իբր պսակ իմն ի վերայ եղեալ, եթէ գործելով դայս՝ որդիք եղիջիք հօրն ձերոյ, որ յերկինս է։ Ընկալար զմկրտութիւնն՝ լուստեորեցար հաստով, ի Քրիստոս մկրտեցար, զՔրիստոս զգեցար։

Արդ ահա՝ զպատուիրանս նորա, նա մարդասիրելով առ թեղ, վասն ասրեցուցանելոյ գրեզ, զամենայն կիրա մարմնոյն կրեաց կամաւ, քաղցեալ, ծաւաւեցաւ, արտասուեաց, աղօթեաց, անպտակեցաւ, իբր գմի ի մէնջ՝ որպէս մեղանշակաւ։ Թուք յերեան ընկալաւ, խաչեցաւ, որպէս չարագործ, մեռաւ իբրեւ մահապարտ։ Եւ թէ հարցանեն եթէ վասն ո՞ր, ևս ասացից վասն թո, որ սիրեաց դէպ։ Արդ եթէ նա՝ յաղագս թո գրեզ զգեցաւ, սակս սիրոյն, որ առ թեղ դայք ամենայն կատարեաց, դու որ Եւսեփ զնա ունիս զգեցեալ, վասն սիրոյ նոյս արա զպատուիրանս նորա՝, և դայս՝ ոչ վասն օգտի նորա, առեմ, այլ վասն թո։ Զի թէ նա որ անմարմին էր, վասն թո մարմնացաւ, անքաղցնալին քաղցեաւ, անծարուելին ծարուեցաւ, անթունն ննջեաց, անկարօտն ընթացից, յուղեպնայոյ թեան վաստակեաց, անրմբոնելին, կոպեցաւ, անտեսանելին խաչեաւ, անմահն՝ մեռաւ մարմնով։

Դու վասն թո զհրամանս նորա ընդէ՞ր ոչ առնես, նա զանէծսն վասն թո երարձ, զկապանս օրինաց(ս)ն ելոյծ, զմիջնորմն քակեաց, զբոցեղէն սուրն եւրարձ, զգրուան արքայութեանն երաց, զհարստնիսն պատրաստեաց, զառապատն զարդարեաց, զպարարակն զննեաց, և հրախրելով գրեզ՝ զամենայն թեղ պարպեաց։ Դու ընդ այսմ ամենայնի զպատուիրանս նորա ընդէ՞ր ոչ առնես, զի զպատրաստեալսն թեղ վայել(ս)ցես։ Նա որ Աստուած էր թո, դայք ա. մենայն՝ վասն թո արար։ Դու իբրեւ գնա ընդէ՞ր ոչ օտնես, որ արարա՞ծ եւ մեռաց նորա. նա ասեղծօղ և դու ասեղծուած, նա երկնաւոր, և դու երկրաւոր, նա տէր ի դու ծառայ. և զիս՞րդ ոչ ասես զայն վասն թո, զոր նա յանձն առ վասն քո։ Զկարեմք ասէ քաղցնուիլ, և ոչ ծարաւիլ, վաստակիլ, կոպիլ, չարչարիլ, և մեռանիլ, և ոչ եւ պահանջելից դայք ի քէն, ասպ զի՞ն. արարից։ Լուր եթէ նա քաղցեաւ վասն թո, դու զքաղցեալսն կերակրեալ, եթէ նա ծարաւեաց, դու զծարաւեալսն արբոյ, եթէ նա վաստակեաց, դու զաշխատեալսն հանդո, եթէ նա կոպեցաւ, դու որքան կարօղ իցես, կոպելոց օգնական լեր յարձակիլն, եթէ նա չարչարեցաւ, դու ի չարչարեալսն զթա, եթէ նա՝ մեռաւ կամաւ, դու մեղացն գործոց մեռու զմարմինդ։

Զայդ ամենայն զոր ասացեր հրնար է առնել, իսկ կենդանի մնալ, և զմարմին մեռուցանել, զիս՞րդ լինիցի։ Լուր արդ, ամենայն մարմին, որ մեռան, եթէ դունեն դնա՞ ոչ Հայարտանայ. և եթէ պատուեն՝ ոչ ուրախանայ. և եթէ անարդեն և անպտակեն, ոչ բարկանայ, և եթէ մերդացուցանեն՝ ոչ հակառակի, և եթէ համբուրեն՝ ոչ բերկրի, եթէ հարկանեն զծնօտն, ոչ տօրեացի, եթէ ծածկեն ոսկում՝ յերախտիս ոչ համարեցի, եթէ մերկացուցեալ ի վերայ աղբից ընդնուցուն՝ ոչ խոսվեցի։

Արդ ի կեանս թո, և ի բարեօրութեանն իբր կենդանի, կեր և ըմպեա, զղեցիր, ամուսնացիր, վայելեա յաստեաց վայելչութիւն, և կենդանութեան ամենայն մեղաց, զմարմինդ մեռեալ՝ զպատրաստեալիբ։ Խիստ են ասեն բանքդ,

« Կա՛նք, գործել : Բարեք ասացեր, այլ վերագոյն է պահել քան զամենայն առաքինութեանց : Արդ եթէ ոք յափշտակեալ հանցէ զինչս զո, և չկարեն զարձուցանել, եթէ վշտանալով տրտմիս դու և անխժանես, զյափշտակեալն ոչ դարձուցիր, և ի վերայ կորստեան ընչիցն, յանցաւոր և պատուիրանազանց եղեր : Իսկ եթէ զոհանալով զկատուծս, օրհնես զնո՝ և ոչ անխժանես, զյափշտակեալն նորա՝ ի ձեռանէն Քրիստոսի հաղարապատիկ գտանիցես, ընդ որում և դարբայութիւնն . և որ յափշտակեաց դժոյսն՝ առցէ ընդ այնմ բիւրապատիկ տանջանս ժառանգելով ևս զհուրն անշիջանելի :

Եթէ անարդէ զքեզ և թշնամանէ, և դու զնա թշնամանելով նրմին նըման երևցիս, երկոքեանդ առհասարակ քմի կրեսնիք պատիժս : Իսկ եթէ դու զոհութեամբ տարեալ օրհնեսցես, նա առեալ անարդեացի յկատուծոյ, և դու պատուեալ մեծարեսցիս : Եթէ ոք չար առնելով քեզ զրկեսցէ յատիսս՝ դու յորժամ փոխարէն չարին չար հատուցանես, երկոքեանդ ի միասին դատապարտեալիք . ապա թէ փոխանակ չարին բարի հատուցանես նմա, դու Աստուծոյ նմանելով և պարտական տանջանացն զնա կացուցեր :

Տեսե՛ր սիրելի, եթէ զիմա՞րդ կարացեր ի կեանս զո մեռուցանել զմարմինդ, և կատարել զպատուիրանսն Աստուծոյ, որով յերթալն զո անդ վայելիս զարքայութիւնն երկնից : Նա՝ և առանց նահատակութեան հնարաւոր է յատիսս նահատակացն վայելմանն և պսակացն արժանի լինել, և ևս առաւել քան զնոսա : Զիմա՞րդ, որպէս ասեմ, նոքա տեսանելով զթշնամիսն՝ առ սակաւ մի ներեալ համբերեցին տանջանաց և արժանիք եղեն վայելման արքայութեանն :

Իսկ դու յիւրաքանչիւր աւուր նահատակութիւն կրես ի հարկաւոր ցանկութեանց, որ առ քեզ բնաւորեցան, որում եթէ ի դիմի հարկանելով յաղթես, նահատակութիւն կրեսցեր . որով որպէս Յովսէփ պսակեսցիս : Բռնադատէ զքեզ այստ ազահութեանն, և յարդեանց և ի ստացուածոց ոչ տացէ ծախել աղքատաց, և յաղթես նրմին, ահա նահատակութիւն հաւատի : Զրկէ ոք զքեզ և կամ սրպանէ յեղորաց ջուց, և յազգականաց, և դու ամենայն աւուր տեսանելով զնա, զինէ զքեզ բնութիւնդ փոխարէն առնել նմա ըստ զործոց նորա, և դու պատերազմելով ընդ քեզ՝ յաղթես խորհրդոց չարին, ահա ամենայն աւուր նահատակիս, որով քան զմարտիրոսացն վերագոյն պատրաստեսցի քեզ պատիւ :

Քանզի ոչ լուաք երբեք զմարտիրոսս նման լինել Հօրն երկնաւորի, որպէս այսպիսեացս զործողաց բերանով իւրով ասաց . Եթէ նմա՞նօք եղերուք Հօրն ձերոյ՝ որ յերկինս է : Որով զիս յորդորելով բանք տէրունեան Աւետարանին, և զայս համարձակեաց ասելոյ . ոչ դադարէի . զի որ մկրտութեամբն ուրր դարգարեալ է, և զերկու դառաքինութիւնս զայս յինքեան ձգեսցէ, գանիծիս : օրհնեսցէ, և առեկեացն բարի արասցէ, թէ բիւրապատիկ յանցանս զործեալ իցէ, առանց ապաշխատութեան [աշխատութեան?] ապաշխարութիւնս զամենայն քաւեաց, եթէ ոչ այլ ի նոյնն անկանիցի :

Եւ զայստիկ ջրիստոսեան շնորհն մեզ պարգեւէ, զի որքան Քրիստոս քան զՄովսէս է բարձրագոյն, և աւետարանս քան զՊէտնս, իաչս քան զդաւաղանն, եկեղեցիս ջրիստոսեան քան զխորանն, մկրտութիւնս՝ որ ի Քո ., քան զթլփառութիւնն և զծովուն մկրտութիւն, կենաց հաց՝ քան զմանանայն, կուհաւոս աղբիւրն՝ քան զվիժահոս փութն : Սոյնպէս և քահանայք և ժողովուրդք նորոյս ջրիստոսեան հաւատոյս, փառաւորք և մեծամեծ[ք] քան զքահանայսն և

զժողովուրդս մոմսխեան եկեղեցւոյն : Վտանգի քահանայք նոցա , Մոմսխի աթոռակալք՝ և մերս քահանայք Քրիստոսի . ժողովուրդն այն՝ ծառայք Տեառն և վիճակ ժառանգութեան և վայելողք երկրին աւետեաց . իսկ մերս ժողովուրդ , ոսղիք Աստուծոյ , և եղբարք Քրիստոսի և տաճարք Հոգւոյն Սրբոյ :

Ձորոց առնելոյ զՀրամանսն՝ ոչ եթէ յաստիսս երկիր աւետեաց և եթ յաւելիսսուք , այլ ընդ ալսմ և զխոտտացեալ արքայութիւնն երկնից , որում ըզհրաւիր երանելւոյն՝ զալստեամբ առ մեզ Տեառն մերոյ և փրկչին Յի . Քրի . , և խոստամբ անսուտ քանի նորա , զոր առէ թէ՛ ուր եսն եմ՝ անդ և սլաշտօնեայն իմ եղիցի :

Եւ նմա ընդ Հօր իւրում , Հանդերձ Հոգւոյն Սրբոյ , փառք իշխանութիւն և . :

Հրատ . Ա . Յ . ՍՐՃՈՒՆԻ

(Շար . 9)

